

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1931 kl. 1 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, med anledning av väckt motion angående förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra.

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess *andra* tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 231, har herr *Werner m. fl.* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdandet av förordning med bestämmelse om förbud mot användningen av beteckningen "ättika" å sådan vara framställd genom blandning av på kemisk väg framställd ättiksyra och vatten. Motionen.

Beträffande motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från kommerskollegium och medicinalstyrelsen, vilken i sin ordning infordrat yttrande från t. f. föreståndaren för statens farmaceutiska laboratorium, varvid även till styrelsen översänts en av Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag och Skånska Ättiksfabrikens Agentur upprättad promemoria i ämnet. Utskottet har jämväl berett Sveriges kemiska industrikontor tillfälle att inkomma med yttrande över motionen. Samtliga yttranden äro som bilagor fogade härvid. Yttranden
över
motionen.

Den kommitté, som av Kungl. Maj:t den 5 maj 1916 erhöi i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående enhetlig och utvidgad livsmedelslagstiftning, har i sitt den 28 november 1921 avgivna betänkande med förslag till livsmedelslag m. m. även gjort frågan om *ättikans* benämning till föremål för en utförlig behandling. I det till förslaget om livsmedelslag fogade utkastet till kungörelse med närmare bestämmelser angående livsmedelslagens tillämpning med avseende å ättika hava i §§ 2 och 3 begreppen *jäsningsättika* och *destillationsättika* definierats, den förra såsom framställd genom ättikjäsning av alkohol- eller sockerhaltiga vätskor och den senare såsom framställd genom utspädning av på kemisk väg tillverkad ättiksyra. I motiven härtill anförde kommittén: Livsmedels-
lagstiftnings-
kommittén.

Full enighet har varit rådande därom, att en skarp gräns måste dragas mellan "jäsningsättika", vilken tagit åt sig arom av de sprithaltiga råämnena, och den aromlösa, nära nog kemiskt rena vara, som beredes av trädestillationsprodukter. Och tydligen måste denna olikhet äga sin motsvarighet i benämningarna å den ena och andra varan. Nu har å ena sidan framhållits, att "jäsningsättikan" hade en otvivelaktig prioritetsrätt i fråga om namnet "ättika", varför sistnämnda benämning borde förbehållas jäsningsättika med utslutande av den på kemisk väg beredda varan, som borde kallas "ättikersättning" eller något dylikt. Å andra sidan har häremot anförts, att den verksamma delen i sistnämnda vara vore ättiksyra, och att namnet "ättika" i fråga härom redan vunnit burskap i språkbruket. De aromatiska ämnena i jäsningsättika vore visserligen i mångas smak synnerligen värdefulla. Men att även den "kemiska" ättikan uppskattades av en stor allmänhet visades bland annat därigenom, att denna vara — försåld på ett sätt, som förebyggde varje förväxling med jäsningsättika — utgjorde föremål för verklig storindustri. Det vore därför obilligt mot denna industri att kräva en benämning sådan som "ättik-ersättning" vilken skulle bibringa allmänheten en uppfattning om mindervärdighet.

Efter övervägande av de från såväl den ena som den andra sidan anförda skälen har kommittén, i likhet med de delegerade, stannat vid att som benämning på den "kemiska" ättikan föreslå beteckningen "destillationsättika".

Giftstadgan.

I kungl. kungörelsen den 18 juni 1926 (S. F. S. 395) om ändring i vissa delar av giftstadgan den 7 december 1906 (nr 114) föreskrives i § 23, mom. 1, att giftigt ämne ej må förvaras eller utlämnas i öl-, vin-, brännvins- eller mineralvattenflaska eller i annat kärl (dricksglas, kopp, tillbringare eller dylikt), som på grund av sin sedvanliga användning kan giva anledning till förväxling. I den till samma stadga fogade förteckning II uppräknas under mom. a) de giftiga ämnen, som hänföras till andra klassens gifter, och bland dem *ättiksyra*, starkare än 15 %. Härifrån göres dock det undantaget, att å för hushållsbruk avsedd, s. k. kemiskt ren koncentrerad ättika äger giftstadgan, även om ättiksyrehalten är högre än 15 %, icke tillämpning, såvida utlämnandet sker i kärl, som motsvara bestämmelsen i stadgans § 23 mom. 1, samt varje kärl är försett med påskriften "*Vätska, farlig att förtära outspädd*". Till andra klassens gifter enligt förteckningens mom. b) hänföres även beredning, innehållande under mom. a) nämnt giftigt ämne, där detta utgör en väsentlig beståndsdel av varan, men göres härifrån det undantaget, att såsom giftigt ämne icke är att anse beredning av ättiksyra, innehållande högst 15 % fri syra.

Utskottet.

Utskottet finner det vara ådagalagt, att varubenämningen *ättika* i språkbruk liksom enligt av sakkunskapen givna definitioner omfattar såväl vara framställd genom ättikjäsning av alkohol- eller sockerhaltiga vätskor, som vara framställd genom utspädning av på kemisk väg tillverkad *ättiksyra*. En ändring i användningen av denna beteckning torde av denna anledning icke böra tagas i betraktande annat än i samband med en allmän livsmedelslagstiftning. Vid detta förhållande och då de föreskrifter rörande förvaring och försäljning av koncentrerad ättiksyra, som finnas intagna i giftstadgan, synas vara ägnade att.

så långt görligt är, trygga allmänheten mot misstag eller förväxling, finner utskottet, att motionärerna icke åberopat några omständigheter av beskaffenhet att kunna föranleda bifall till ifrågasatt förbud mot användning av beteckningen "ättika" å sådan vara, som framställts genom blandning av på kemisk väg framställd ättiksyra och vatten.

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motion, nr 231, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 mars 1931.

På utskottets vägnar:

ERIK OLSON.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Herrar *Olson* i Göteborg, *Andersson* i Tun-
gelsta, *Andersson* i Dunker, *Wachtmeister*, *Nilsson* i Karlstad, *Näslund*, *Johnsson* i
Norrahammar, *Karlsson* i Munkedal, *Olsson* i Österbo och *Ström*.

Stockholm den 13 mars 1931.

Till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom remiss den 13 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt Kommerskollegium att före den 15 mars samma år avgiva och direkt till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott inkomma med ett av utskottet begärt utlåtande i anledning av en inom andra kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion nr 231 av herr Werner m. fl. angående förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra.

Med anledning av remissen får Kollegium anföra följande.

Den uppfattning rörande varunamnet "ättika", som i föreliggande motion kommit till uttryck, liksom ock motionärernas föreställning om ättikans uppgift såsom krydda och intagningsvara torde såväl ur kemisk-teknisk som teknisk-hygienisk synpunkt vara i väsentlig grad felaktig.

Beträffande innebörden i begreppet "ättika" hänvisar Kollegium till Livsmedelslagstiftningskommitténs betänkande den 28 november 1921, där (sid. 54, 55 och 229—232) med "ättika" betecknas såväl vara, framställd genom ättikjäsnings av alkohol- eller sockerhaltiga vätskor, som vara, framställd genom utspädning av på kemisk väg tillverkad ättiksyra. I båda slagen ättika upp-gives därvid den verksamma delen vara ättiksyra. Såsom "ättiksprit" betecknar kommittén jäsningsättika med en ättiksyrehalt av minst 105 gram per liter.

De farlighetsmoment, som kunna anses vidlåda handeln med koncentrerad ättika, äro förutsedda i gällande giftstadga, där ättiksyra, starkare än 15 %,

hänförts till giftiga ämnen av andra klassen, varvid emellertid för hushållsbruk avsedd s. k. kemiskt ren koncentrerad ättika undantagits från stadgans tillämpning under förutsättning, att denna ättika försäljes i kärl av viss form och med varnande påskrift. Den erfarenhet, som vunnits under tillämpningen av giftstadgans ifrågavarande bestämmelser, synes Kollegium icke för närvarande tyda på behov av ytterligare säkerhetsföreskrifter till skydd mot olycksfall. I övrigt torde det med avseende å ämnet ättika över huvud taget icke föreligga anledning att föregripa en blivande allmän livsmedelslagstiftning.

Kommerskollegium, som sålunda icke kan finna åtgärder i av motionärerna avsedd riktning vara av omständigheterna påkallade, hemställer, att förevarande motion måtte av utskottet avstyrkas.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Fryxell samt kommerseråden Sohlman, föredragande, och tjfv. kommerserådet notarien Lamberth.

K. A. FRYXELL.

Ragnar Sohlman.

N. Tolstoy.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott.

Genom remiss den 13 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt Medicinalstyrelsen att före den 15 mars 1931 direkt till riksdagens andra kammars tillfälliga utskott avgiva utlåtande med anledning av en inom kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion nr 231 av herr Werner m. fl. angående förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra.

I ärendet har t. f. föreståndaren för statens farmaceutiska laboratorium, legitimerade apotekaren N. H. Nilsson avgivit ett den 24 februari 1931 dagtecknat, av Medicinalstyrelsen infordrat yttrande.

Sedermera har till Styrelsen inkommit en av Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag, Falun, och Skånska Ättikfabrikens Agentur, Stockholm, upprättad promemoria i ämnet.

Med överlämnande av förenämnda yttrande och promemoria får Styrelsen för egen del anföra följande.

Den kommitté, som av Kungl. Maj:t den 5 maj 1916 erhöi i uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag angående enhellig, utvidgad livsmedelslagstiftning, har i sitt den 28 november 1921 avgivna betänkande intagit bland annat förslag till kungörelse med närmare bestämmelser angående den av kommittén förutsatta livsmedelslagens tillämpning med avseende å ättika (sid. 54 i det tryckta betänkandet). I nämnda författningsförslag redogöres under 2—5 §§ såväl för de olika sätten att bereda ättika som för de olika ättiksorternas beskaffenhet och benämning. Den i föreliggande motion omväxlande med "ättika" och "ättiksprit" betecknade varan kallas i författningsförslaget "jäsningsättika", och den vara, som i motionen kallas "ättiksyra", benämnes i det samma "destillationsättika". I 6 § av författningsförslaget föreslås, att, därest vid saluhållande eller försäljning av ättika enbart benämningen "ättika", "dubbel ättika", "tredubbel ättika", "matättika" eller "bordsättika" användes, på varans etikett skulle angivas, om varan utgjordes av jäsningsättika eller

destillationsättika. Enligt 3 § skulle blandningar av jäsningsättika och destillationsättika hänföras till destillationsättika.

Av kommitténs motivering till författningsförslaget (sid. 229 och följande) framgår, att de ovan återgivna bestämmelserna icke föreslagits av det skälet, att kommittén ansett destillationsättikan vara mindervärdig eller skadlig i jämförelse med jäsningsättikan, utan för att köparen skulle erhålla besked om vilken vara han bleve erbjuden. Det bör i detta sammanhang erinras därom, att jäsningsättika betingar högre pris än destillationsättika och att köparen av denna anledning kan anses hava intresse av att få dylikt besked.

Skulle begagnandet av beteckningen "ättika" för en vara, framställd genom utspädning av på kemisk väg beredd ättiksyra, förbjudas, komme en sådan åtgärd säkerligen att medföra ett minskat användande av på detta sätt framställd ättika och ett ökat bruk av jäsningsättika. Erfarenheten har icke givit vid handen, att en åtgärd av denna art ur hälsovårdssynpunkt är påkallad.

För den förbrukare av ättika, som saknar kännedom om de förefintliga olika slagen av ättika, torde det vara likgiltigt, om han erhåller det ena eller andra slaget, förutsatt att han ej får en billigare vara än den, han betalar för. Den som däremot önskar erhålla ett visst slag av ättika, exempelvis spritättika eller vinättika, torde också kunna erhålla den önskade varan. Försäljning av vara under falsk beteckning torde vara straffbart enligt allmän lag. Några ytterligare åtgärder till skyddande av köparens intressen synas i detta fall icke vara behövlige.

De av motionärerna påpekade möjligheterna till olycksfall genom förväxling av ättika med koncentrerad ättiksyra torde ej undanröjas eller minskas genom det föreslagna förbudet mot användande i vissa fall av beteckningen "ättika".

I gällande giftstadga finnas intagna föreskrifter rörande särskild påskrift m. m. vid försäljning av ättiksyra. Det av motionärerna relaterade fallet synes icke hava inträffat såsom en följd av någon brist i dessa föreskrifter eller uraktlåtenhet vid deras tillämpning utan genom förväxling av beteckningarna "ättikspirit" och "ättiksyra".

Med stöd av vad ovan anförts får Medicinalstyrelsen avstyrka bifall till föreliggande motion.

I handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, medicinalrådet M. Herrlin deltagit.

Stockholm den 12 mars 1931.

NILS HELLSTRÖM.

Ernst Matern.

Elof Bormann.

Yttrande i anledning av riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskotts av Kungl. Medicinalstyrelsen begärda yttrande beträffande en inom andra kammaren av herr Werner m. fl. väckt motion, nr 231.

Genom remiss den 16 februari 1931 har Kungl. Medicinalstyrelsen anmodat föreståndaren för statens farmaceutiska laboratorium att avgiva yttrande i anledning av en till Kungl. Medicinalstyrelsen från Kungl. Handelsdepartementet överlämnad begäran om utlåtande i anledning av en inom riksdagens andra kammare väckt och till kammarens andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 231 av herr Werner m. fl., angående förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra.

I anledning härav får jag värdsamt anföra följande.

Inledningsvis framhålla motionärerna, att "med namnet ättika har alltid betecknats en vara framställd av brännvin eller ren sprit, frukter och druvsocker".

Detta påstående torde vara oriktigt, ty inom svenskt språkbruk har ordet ättika vunnit burskap såsom betecknande utspädda lösningar av ättiksyra i vatten, ofta därjämte innehållande smakämnen. I andra upplagan av Nordisk Familjebok t. ex. definierar P. T. Cleve "ättika" på följande sätt: "en mer eller mindre oren blandning av vatten och ättiksyra, som erhålles dels genom torrdestillation av trä, dels genom jäsnings av alkoholhaltiga vätskor". I Varulexikon för handel och industri av Carl Kjellin heter det: "Ättika kallas lågprocentiga lösningar av ättiksyra i vatten. — — — Ättika av högre koncentration, 12—14 %, avsedd för utspädning till matättika, brukar i handeln benämnas ättikspnit. Ättika kan antingen vara framställd endast genom att utspäda på kemisk väg framställd ättiksyra eller ock genom ättiksyrejäsning av alkoholiska vätskor." Även i utlandet gör sig samma uppfattning gällande, Deutsches Arzneibuch 6 Ausgabe 1926 t. ex. betecknar med ättika en genom ättiksyrejäsning eller genom utspädning av ättiksyra med vatten erhållen vätska.

I motionens motivering göres det troligt att matvaror, som konserverats med jäsningsättika, tack vare dennas alkoholhalt, skulle "lättare smältas och upptagas av kroppens organ", ett antagande, vars riktighet torde kunna allvarligt ifrågasättas, så länge inga bevis därför förebragts.

Den möjlighet till olycksfall genom misstag och förväxling, som enligt motionärernas åsikt ligger däri, att för hushållsbruk avsedd koncentrerad ättiksyra finnes tillgänglig inom allmänna handeln, torde vara obetydlig, i all synnerhet som tillverkarna av varan, i fråga om förvaring och signering av densamma, lojalt synas följa giftstadgans § 23 mom. 1 jämförd med samma stadgas förteckning II und. 1.

Det torde vara svårt att inse, att det ur säkerhetssynpunkt skulle innebära några påtagliga fördelar, om beteckningen "ättika" endast finge användas för vattenlösning av ättiksyra, beredd genom ättikjäsning av alkohol och icke för vattenlösningar av ättiksyra framställd på annat sätt. Ett bifall till motionen skulle däremot utan tvivel medföra allvarliga konsekvenser för en icke oväsentlig gren av landets industri.

Med stöd av ovan anförda får jag värdsamt föreslå, att bifall till ovannämnda motion icke måtte av Kungl. Medicinalstyrelsen tillstyrkas.

Remisshandlingarna återgå härjämte.

Stockholm den 24 februari 1931.

Harald Nilsson.

P. M.

angående motion i riksdagens andra kammare nr 231 angående förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra.

I anledning av ovannämnda av herr Werner m. fl. väckta motion få under-tecknade bolag, som f. n. utgöra de båda största tillverkarne av ättiksyra här i landet, härmed värdsamt anföra följande.

I sin motivering framhålla motionärerna till en början, att "med namnet ättika har alltid betecknats en vara framställd av brännvin eller ren sprit, frukter och druvsocker".

Detta motionärernas påstående är fullständigt oriktigt. Med ättika har man menat en blandning av vatten och ättiksyra, avsedd som krydda och konserveringsmedel för matvaror. Ättiksyran erhålles dels genom torrdestillering av trä, dels genom jäsning av alkoholhaltiga vätskor. Sedan decennier tillbaka har man både i speciellt sakkunniga kretsar och bland allmänheten förbundet ordet ättika lika mycket med utspädd lösning av den i hög grad rena, koncentrerade essens, som den moderna tekniken kan framställa ur veden av våra träslag, som med jäsningsättika.

För att påvisa oriktigheten av motionärernas påstående ifråga om vetenskaps-männen på näringsmedelskemiens område må det här vara tillräckligt att hän-visa till nedan anförda definitioner på ättika av några kända auktoriteter på området.

1. I sin bok: "*Der Nahrungsmittelchemiker als Sachverständiger*" (1907) lämnar professor C. A. Neufeld följande definition av ättika: "Med ättika eller matättika förstår man det bekanta sura njutnings- och konserveringsmedel, som framställes av alkohollösningar genom ättikjäsning eller genom utspädning med vatten av koncentrerade ättiksyrelösningar (ättiksessenser)." Översättningen har gjorts från *Die Chemische Industrie*, 1928, sid. 678.

2. Även i Dr. H. Wüstenfeld's "*Lehrbuch des Essigfabrikation*" anges, att man med benämningen "ättika" menar såväl jäsningsättika som med vatten utspädd ättiksyra. Dr. W. skriver härom (sid. 362): "Under årens lopp ha såväl bland producenter och konsumenter som ifråga om de livsmedelsövervakande myndigheterna (Reichsgesundheitsamt und Nahrungsmitteluntersuchungsämter) utbildat sig en närmare bestämd uppfattning angående begreppen ättika och ättiksyra, samt om de olika i handeln förekommande ättiksorterna och deras beskaffenhet, vilken sannolikt kommer att i denna eller liknande form lagfästas i tillämpningsbestämmelserna till den nya livsmedelslagen. Enligt denna uppfattning förstår man med "ättika" den produkt, som erhålles genom ättikjäsning ur alkoholhaltiga vätskor eller genom utspädning av renad ättiksyra (ättiksessens) med vatten med en ättiksyrehalt av minst 3,5 och högst 15 gr. per kbcm."

3. Det kan vidare nämnas att i *Nordisk Familjebok* lämnas följande definition på ättika: "en mer eller mindre oren blandning av vatten och ättiksyra, som erhålles dels genom torrdestillering av trä, dels genom jäsning av alkoholhaltiga vätskor". Denna definition har givits av professor P. T. Cleve och finnes återgiven såväl i första som andra upplagan (1922) av *Nordisk Familjebok*.

4. I den tyska farmakopén gives följande definition: "Ättika, en genom ättikjäsning eller genom spädning av ättiksyra med vatten erhållen klar, färglös eller svagt gulaktig vätska av sur lukt och smak." (Enl. 6:te upplagan,

som trädde i kraft den 1 jan. 1927.) I detta sammanhang må nämnas, att den svenska farmakopén av 1925 icke upptager ättika men väl ättiksyra.

Det är emellertid icke endast vetenskapsmännen, som äro ense om att använda beteckningen ättika för både destillations- och jäsningsättika, utan även bland våra myndigheter har denna beteckning vunnit hävd och ingått i språkbruket sedan flera årtionden tillbaka, oavsett hur och av vilket råämne produkten framställts. Detta är sålunda fallet redan i den av 1880 års riksdag antagna tulltaxan, då tullavgiften å ättika för första gången bestämdes efter dess syrehalt, vilket också gäller för alla följande tulltaxor intill denna dag. Man har alltså varken vid tullavgiftens bestämmande eller vid tullbehandlingen tagit någon hänsyn till om produkten ättika eller ättiksyra erhållits genom jäsnning eller torrdestillation, utan hänfört dessa båda produkter under samma rubrik, Ättika och Ättiksyra.

Även i den av Kommerskollegium utarbetade officiella industristatistiken hava produkterna av dessa båda slags ättika sammanförts under rubriken Ättikfabriker, alltsedan denna fabriksgrupp över huvud taget började upptagas i statistiken (på 1890-talet). Före industristatistikens omläggning redovisades tillverkningsgraden vid ättikfabrikerna i "ättika å 10 %", men från och med år 1913 har tillverkningsgraden vid ättikfabrikerna närmare specificerats, så att under huvudrubriken "Ättika" upptages dels "träättika beräknad som 100-%-ig (ättiksyra)", dels "spritättika beräknad som 10-%-ig". Det är att märka att här såväl trä- som spritättika ingå under huvudrubriken *Ättika*.

Jämväl i vår blivande livsmedelslagstiftning torde man hava anledning förvänta, att ovannämnda uppfattning av beteckningen ättika kommer att lagfästas. I det "betänkande med förslag till livsmedelslag m. m.", som år 1921 avgivits av de den 5 maj 1916 tillsatta sakkunniga finnes även utarbetat ett "förslag till kungörelse med närmare bestämmelser angående livsmedelslagens tillämpning med avseende å *ättika*". Häri angivas de olika slagen av ättika som "jäsningsättika" (§ 2) och "destillationsättika" (§ 3) etc. I författningsförslaget finnas dessutom föreskrifter om de fordringar, som äro gemensamma för de båda slagen av ättika och som alltså måste uppfyllas av varje produkt, som över huvud betecknas som ättika samt vidare en ättikas halt av ättiksyra samt vissa fordringar på frihet från skadliga och oaptilliga föroreningar.

I betänkandets motivering till sagda författningsförslag konstatera också de sakkunniga (sid. 230), att namnet "ättika" i fråga om på kemisk väg beredd ättika "redan vunnit burskap i språkbruket". Ytterligare framhålla de sakkunniga, att "den 'kemiska' ättikan uppskattades av en stor allmänhet visades bland annat därigenom, att denna vara — försåld på ett sätt, som förebyggde varje förväxling med jäsningsättika — utgjorde föremål för verklig storindustri".

I den av medicinalstyrelsen utfärdade kungörelsen angående fordringarna på viktigare proviantartiklar m. m. vid leverans för statens behov av den 2 november 1911 upptagas även bestämmelser om "ättika och ättiksprit" i 22 §. Däri skiljes på matättika, beredd av alkohol, och matättika, beredd av träättiksyra. Beträffande koncentrerad ättika heter det i nämnda §: "*Ättika*, koncentrerad ren — med c:a 60 % ättiksyra beredd av träättiksyra skall — — — levereras i originalflaskor, å vilka är tydligt angivet, vilken utspädning, som erfordras för att erhålla ättika av matättikas styrka."

Det synes redan av det anförda ådagalagt, att motionärernas uppgift om att beteckningen ättika skulle hava hävd för sig endast beträffande jäsningsättika är fullständigt ohållbar. Såväl de sakkunniga vetenskapsmännen inom näringskemien som våra tulltaxor och andra författningar och officiella publikationer

rörande ättikproduktionen hava sedan långa tider tillbaka under beteckningen ättika hänfört både destillations- och jäsningsättika, och även i gängse språkbruk torde denna uppfattning vara den allmänast förekommande. Då motionen sålunda vilar på en uppenbart felaktig förutsättning, synes ett bifall till det däri gjorda yrkandet om förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra, redan av denna anledning ej gärna vara tänkbart.

Härtill kommer vissa andra konsekvenser, som ett bifall till motionen skulle medföra, och vilka motionärerna måhända ej fullt klargjort för sig eller i varje fall icke omnämnt i sin motion. De i landet befintliga ättiksyrefabrikerna, som bearbeta en inhemsk råvara, äro av icke oväsentlig nationalekonomisk betydelse, då de årligen leverera på den svenska marknaden omkring 1,500,000 flaskor ättiksyra, motsvarande 15 milj. helbuteljer matättika, till ett fabriksvärde av c:a 1 milj. kronor. Vid dessa fabriker sysselsättas f. n. 200—300 arbetare. Ett riksdagsbeslut i enlighet med motionärernas hemställan skulle otvivelaktigt medföra driftinställelse vid landets ättiksyrefabriker med ty åtföljande arbetslöshet. Det kan i detta sammanhang vara av intresse att erinra om, vad riksdagens bevillningsutskott år 1897 hade för uppfattning om fabrikationen av destillationsättika. Med anledning av en vid nämnda års riksdag väckt motion konstaterade bevillningsutskottet i sitt utlåtande nr 12 (sid. 23) bl. a. "att fabrikationen av träättika utgjorde en viktig handelsvara, som efter behörig rening kan ersätta spritättika". På grund av den rikliga tillgången på råvaror vore vidare denna tillverkning "en för landet naturlig industri, för vilken alla förutsättningar finnas". Ifrågavarande förutsättningar äro fortfarande förhanden, men torde vid eventuellt bifall till den nu i år väckta motionen icke kunna utnyttjas och därigenom skulle också fortvaron av en för landet naturlig industri äventyras.

Även en del andra uppgifter i motionens motivering torde i detta sammanhang förtjäna en närmare granskning. Motionärernas påstående, att den vanliga jäsningsättikans halt av alkohol skulle ha någon betydelse för konserveringen eller för de konserverade matvarornas utnyttjande i kroppen, torde det ej finnas stöd för. Ej heller är det riktigt, att destillationsättika framställdes "genom kemiska processer av kopparacetat eller spanskgröna". Vidare får man väl anse, att destillationsättikans lämplighet som krydda är en smakfråga, om vilken det bör vara var och en obetaget att själv döma.

Motionärerna påpeka vidare, att i det förhållandet att ättiksyran säljes i koncentrerat tillstånd, ligger en möjlighet till olycksfall genom misstag. Våra främsta tillverkare av destillationsättika försälja sin syra i karakteristiska flaskor med välkända etiketter och noggranna bruksanvisningar, vilket även erkännes av motionärerna. Faran för förväxlingar och felexpedieringar får väl därför anses synnerligen ringa. Denna fara blir naturligtvis ej större därför, att den vid utspädning erhållna produkten har det namn, som tillkommer den, nämligen ättika.

Med stöd av vad ovan anförts få vi härmed vördsamt hemställa, att det i ifrågavarande motion nr 231 framställda yrkandet om förbud mot användningen av beteckningen ättika å vara innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Falun och Stockholm den 21 februari 1931.

Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag Skånska Ättikfabrikens Agentur
Kemiska Produkternas Afdelning Erik Killander.

Erik Holmquist.

Till riksdagens andra kammars andra tillfälliga utskott, Stockholm.

Genom skrivelse den 10 innevarande februari har utskottet givit Sveriges Kemiska Industrikontor tillfälle att yttra sig över motion nr 231 i andra kammaren av herr Werner m. fl. angående förbud mot användande av beteckningen "ättika" å vara, innehållande på kemisk väg framställd ättiksyra. Kontoret får med anledning härav anföra följande.

Den ifrågavarande motionen stöder sig på så gott som alltigenom felaktiga uppgifter. Ättika erhålles genom jäsning av alkohol- eller sockerhaltiga lösningar eller genom utspädning av ren ättiksyra. Denna senare återigen erhålles såsom biprodukt vid torrdestillation av trä eller på syntetisk väg. Någon tillverkning genom "kemiska processer av kopparacetat, spanskgröna, kalium, natriumacetat m. fl. salter" förekommer icke.

Den verksamma beståndsdelen i all ättika är ättiksyran. Det är således alldeles felaktigt att kalla en utspädning av ättiksyra till "ättika" förfalskning. Härpå har redan skapats prejudikat i Tyskland, där en sträng livsmedelslagstiftning finnes, vars efterlevnad noga kontrolleras. I vårt land förefinnes trots talrika framställningar i frågan ännu icke någon livsmedelslagstiftning, varför ett prejudikat icke kunnat erhållas.

Vid jäsning av sprit, vin o. d. ämnen erhålles förutom ättiksyra vissa smakämnen, som giva slutprodukten, spritättika, vinättika o. s. v., en viss smak och färg, som föredrages av många. Särskilt i vinproducerande länder, t. ex. Frankrike, där betydande kvantiteter sura, för drycker olämpliga viner stå till förfogande, tillverkas stora mängder vinättika, "vinaigre". Vilken slags ättika, man vill använda, den rena, utspädda ättiksyran eller den genom jäsning erhållna jäsningsättikan är en ren smaksak, eventuellt också prisfråga. Där emot borde naturligtvis icke utspädd ättiksyra få säljas under benämning spritättika, vinättika o. d., då man under denna benämning allmänt förstår en ur andra råämnena och på annat sätt tillverkad kvalitet.

Frågan om ättikans benämning bör behandlas i en kommande livsmedelslagstiftning, eventuellt grundad på ett utbyggande av K. F. 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen. I länder, som äga en sådan lagstiftning och där båda slagen ättika äro föremål för tillverkning, är också benämningen "ättika" tillåten för bådadera. I de nyaste "Entwürfe zu Verordnungen über Lebensmittel und Bedarfsgegenstände" av 1930 föreslås följande definition på ättika i den tyska livsmedelslagen: "Ättika är en genom ättikjäsning av alkoholhaltiga vätskor eller genom utspädning av ren ättiksyra eller ättikessens med vatten erhållen produkt eller en blandning av båda med en halt av minst 3,5 och högst 15 gr. vattenfri ättiksyra per 100 ccm." De schweiziska och österrikiska livsmedelslagarna innehålla liknande definitioner.

Beteckningen "ättika" gäller således framför allt ättiksyra av en viss koncentration. Den genom jäsning erhållna ättikan kan av tekniska skäl aldrig bliva starkare än omkring 15 %, den rena ättiksyran däremot försäljes av praktiska skäl i högre koncentration för att sedan kunna utspädas till ättika av önskad styrka. Den för hushållsbruk avsedda kemiskt rena koncentrerade ättiksyran eller ättikan måste enligt giftstadgan försäljas i kärl av viss form

och med varnande påskrift, någon förväxling med utspädd ättika bör således icke kunna förekomma.

På grund av vad som ovan framhållits får Kontoret för sin del på det bestämdaste avstyrka den i motion nr 231 gjorda framställningen.

Stockholm den 9 mars 1931.

Sveriges Kemiska Industrikontor:

Sigurd Nauckhoff.

—
/ *Otto Cyrén.*
